

30. Ders (10.3.1989 tarihli ders notu)

دَفْتَرٌ سَمِیْکٌ
Defterun semîkun
Kalın bir defter

أَيَّ (Ey): Yani

دَفْتَرٌ ذُو كَثِیْرٍ مِّنَ الْأَوْرَاقِ
Defterun zû kesîrin mine'l-evrâki.
Çok yaprakları olan defter

أَيَّ (Ey): Yani

دَفْتَرٌ ذُو أَوْرَاقٍ كَثِیْرَةٍ
Defterun zû evrâkin kesîratin
Çok yapraklı defter

دَفْتَرٌ رَقِیْقٌ
Defterun rakîkun
İnce bir defter

أَيَّ (Ey): Yani

دَفْتَرُ دُو قَلِيلٍ مِّنَ الْأَوْرَاقِ

Defterun zû kalîlin mine'l-evrâki.

Az yaprakları olan defter

أَيَّ (Ey): Yani

دَفْتَرُ دُو أَوْرَاقٍ قَلِيلَةٍ

Defterun zû evrâkin kalîletin

Az yapraklı defter

ZITLAR

الْكَبِيرُ ضِدُّ الرَّقِيقِ

Es-semîku zıddu'r-rakîki.

Kalın, incenin zıttıdır.

الْكَبِيرُ ضِدُّ الصَّغِيرِ

El-kebîru zıddu's-sagîri.

Büyük, küçüğün zıttıdır.

الطَّوِيلُ ضِدُّ الْقَصِيرِ

Et-tavîlu zıddu'l-kasîri.

Uzun, kısanın zıttıdır.

النَّاضِجُ ضِدُّ الْفَجِّ.

En-nâdicu zıddu'l-ficci.

Olgun, hamın zıttıdır.

الْكَثِيرُ ضِدُّ الْقَلِيلِ

El-kesîru zıddu'l-kalîli.

Çok, azın zıttıdır.

السَّمِينُ ضِدُّ النَّحِيفِ

Es-semînu zıddu'n-nahîfi.

Şişman, zayıfın zıttıdır.

الْوَاسِعُ ضِدُّ الضَّيِّقِ

El-vâsiğu zıddu'd-dayyiki

Geniş, darın zıttıdır.

RENKLER

Eril kelimeler için sıfat olarak kullanılırken:

Cemi müzekker (Çoğul eril)	Tesniye müzekker (İkil eril)	Müfred müzekker (Tekil eril)
حُمْرُ Humrun Kırmızı'lar	أَحْمَرَانِ Ahmarâni İki kırmızı...	أَحْمَرُ Ahmaru Kırmızı bir
خُضْرُ Hudrun Yeşil ...'lar	أَخْضَرَانِ Ahdarâni İki yeşil...	أَخْضَرُ Ahdaru Yeşil bir ...
زُرْقُ Zurkun Mavi ...'lar	أَزْرَقَانِ Ezrakâni İki mavi...	أَزْرَقُ Ezraku Mavi bir ...
صُفْرُ Sufrun Sarı ...'lar	أَصْفَرَانِ Asfarâni İki sarı ...	أَصْفَرُ Asfaru Sarı bir ...
بَيْضُ Bîdun Beyaz... 'lar	أَبْيَضَانِ Ebyadâni İki beyaz ...	أَبْيَضُ Ebyadu Beyaz bir ...
سُودُ Sûdun Siyah ...'lar	أَسْوَدَانِ Esvedâni İki siyah...	أَسْوَدُ Esvedu Siyah bir ...

Dişil kelimeler için sıfat olarak kullanılırken:

Cemi müennes (Çoğul dişil)	Tesniye müennes (İkil dişil)	Müfred müennes (Tekil dişil)
حُمْرٌ Humrun Kırmızı'lar	حَمْرَاوَانِ Hamrâvâni İki kırmızı...	حَمْرَاءُ Hamrâu Kırmızı bir
خُضْرٌ Hudrun Yeşil ...'lar	خَضْرَاوَانِ Hadrâvâni İki yeşil...	خَضْرَاءُ Hadrâu Yeşil bir ...
زُرْقٌ Zurkun Mavi ...'lar	زَرْقَاوَانِ Zerkâvâni İki mavi...	زَرْقَاءُ Zerkâu Mavi bir ...
صُفْرٌ Sufrun Sarı ...'lar	صَفْرَاوَانِ Safrâvâni İki sarı ...	صَفْرَاءُ Safrâu Sarı bir ...
بَيْضٌ Bîdun Beyaz... 'lar	بَيِّضَاوَانِ Beydâvâni İki beyaz ...	بَيِّضَاءُ Beydâu Beyaz bir ...
سُودٌ Sûdun Siyah ...'lar	سَوْدَاوَانِ Sevdâvâni İki siyah...	سَوْدَاءُ Sevdâu Siyah bir ...

Sıfatların cemi müzekkerini (çoğul eril) elde ederken فَعَالٌ kalıbından yararlanılır.

Uzun bir adam	Raculun tavîlun	رَجُلٌ طَوِيلٌ
Uzun adamlar	Ricâlun tivâlun	رَجَالٌ طَوَالٌ

Bir kelime insan dışı bir varlıksa ve çoğulsa (defterler gibi) , zamir olarak (هِيَ hiye) kullanılır.

لَوْنُ الطَّمَّاطِمِ النَّاضِجِ أَحْمَرُ
Levnu't-tamâtimi'n-nâdici, ahmaru
Olgun domatesin rengi, kırmızıdır.

لَوْنُ الطَّمَّاطِمِ الْفَجِّ أَخْضَرُ
Levnu't-tamâtimi'l-ficci, ahdaru
Ham domatesin rengi, yeşildir.

أَكَلْتُ طَمَّاطَتَيْنِ حَمْرَاوَيْنِ
Ekeltu tamâtateyni hamrâveyne
İki kırmızı domates yedim.

نَقُولُ طَمَاطَةً حَمْرَاءَ

Nekûlu tamâta hamrâ

“Kırmızı domates” deriz.

Eşyanın çoğulu ile, tekil ve dişi sıfatlar kullanırız.

Geniş bir oda	Gurfetun vâsiatun	عُرْفَةٌ وَاسِعَةٌ
Geniş odalar	Gurafun vâsiatun	عُرُفٌ وَاسِعَةٌ

فِي صَفْنَا مَكَاتِبُ طَوِيلَةٌ

Fî saffînâ mekâtibu tavîletun

Bizim sınıfta uzun sıralar var.

Sıfat	Na't	نَعْتٌ
Sıfatlar	Nuût	نُعُوتٌ

نَسْتَعْمِلُ نُعُوتًا مُفْرَدَةً مُؤَنَّنَةً مَعَ جَمْعِ الْأَشْيَاءِ

Nestağmilu nuûtan mufredeten muenneseten maa cem'i'l-eşyâi

Eşyaların çoğulu ile tekil, dişil sıfatlar kullanırız.

Renklerin müfred müzekker (tekil eril) ve müfred müennesleri (tekil dişil) , aynen kadın isimleri gibidir, son harfleri tenvin almaz, esrelenmez.

يَا خُلَيَاءَ سَلِّ سَيْفَ الدِّنِّ عَنْ لَوْنِ اللَّيْمُونِ النَّاضِجِ
Yâ Hulyâ, selî Seyfeddîni an levni'l-leymûni'n-nâdici
Hülya, Seyfettin'e olgun limonun rengini sor.

مَا لَوْنُ اللَّيْمُونِ النَّاضِجِ؟
Mâ levnu'l-leymûni'n-nâdici?
Olgun limonun rengi nedir?

أَصْفَرُ اللَّوْنِ
Asfaru'l-levni
Sarı renktedir.

لِعَائِشَةَ قَمِيصٌ أَزْرَقُ
Li Âişete kamîsun ezraku
Ayşe'nin mavi bir kazağı (gömleği) var.

سِرْوَالَانِ أَزْرَقَانِ

Sirvâlâni ezrakâni

İki mavi pantolon

سُتْرَةٌ زَرْقَاءُ

Sutratun zerkâu

Mavi bir ceket

سُتْرَتَانِ زَرْقَاوَانِ

Sutratâni zerkâvâni

İki mavi ceket

إِشْتَرَتِ الْمَرْأَةُ سِرْوَالَيْنِ أَزْرَقَيْنِ

İşterati'l-mar'atu sirvâleyni ezrakayni

Kadın, iki mavi pantolon satın aldı.

قَالَ الْبَائِعُ: بَعْتُ الْيَوْمَ سُتْرَتَيْنِ حَمْرَاوَيْنِ فَقَطْ

Kâle'l-bâiu: Biğtu'l-yevme sutrateyni hamrâveyni fakat.

Satıcı: “Bugün yalnızca iki kırmızı ceket sattım” dedi.

جَاءَ شَابٌّ ذُو سُرَّةٍ حَمْرَاءَ

Câe şâbbun zû sutratin hamrâe

Kırmızı ceketli bir delikanlı geldi.

جَاءَ شَابٌّ ذُو سُرَّةٍ صَفْرَاءَ

Câe şâbbun zû sutratin safrâe

Sarı ceketli bir delikanlı geldi.

جَاءَ شَابٌّ ذُو سُرَّةٍ سَوْدَاءَ

Câe şâbbun zû sutratin sevdâe

Siyah ceketli bir delikanlı geldi.

جَاءَ شَابٌّ ذُو سُرَّةٍ بُنْيَاءَ

Câe şâbbun zû sutratin bunniyyetin

Kahverengi ceketli bir delikanlı geldi.

جَاءَ شَابٌّ ذُو سُرَّةٍ رَمَادِيَّةَ

Câe şâbbun zû sutratin ramâdiyyetin

Gri ceketli bir delikanlı geldi.

جَاءَ شَابٌّ ذُو سُرَّةٍ بِنَفْسَجِيَّةٍ

Câe şâbbun zû sutratin benefseciyyetin

Mor ceketli bir delikanlı geldi.

طِفْلٌ ذُو عَيْنَيْنِ زَرْقَاوَيْنِ وَ خَدَّيْنِ وَرْدِيَّيْنِ

Tıflun zû ayneyni zerkâveyni ve haddeyni verdiyyeyni

Mavi gözlü, pembe yanaklı bir çocuk

رَأَيْتُ طِفْلاً عَلَى الْبَابِ ذَا عَيْنَيْنِ زَرْقَاوَيْنِ وَ خَدَّيْنِ وَرْدِيَّيْنِ

Raeytu tıflen ale'l-bâbi zâ ayneyni zerkâveyni ve haddeyni verdiyyeyni

Kapıda mavi gözlü, pembe yanaklı bir çocuk gördüm.

KELİMELELER:

Ceket	Sutra	سُرَّةٌ
Ceketler	Suter	سُرَرٌ
Gömlek	Kamîs	قَمِيصٌ
Gömlekler	Kumsân	قُمَصَانٌ
Pantolon	Sirvâl	سِرْوَالٌ

Pantolonlar	Serâvîl	سَرَائِيلُ
Yanak	Had	حَدٌّ
Yanaklar	Hudûd	حُدُودٌ

Kaynak:

İstanbul Üniversitesi emekli okutmanı Mustafa Seçkin'in derslerinde tuttuğum notlardan derlemedir. Mustafa Seçkin hakkında bilgi için tıklayınız:

http://www.istanbul.edu.tr/edebiyat/bolum_sayfasi/dogudilleri/emektar_hocalar.htm

<http://www.istanbuldakianadolu.com/istanbul/fethi-gemuhluoglunu-mustafa-seckinle-tanimak/>

Hazırlayan: Enise Sema Gonca

Temmuz - 2011

araphocam@yahoo.com